

شرح دکترین قانون مدنی

(آزمونی، تشریحی، کاربردی)

تفسیر ماده به ماده قانون مدنی

- شرح تمام مواد قانون مدنی بر پایه نظرات دکترین حقوق مدنی.
- ذکر نظرات اختلافی و انتخاب نظام در آزمون های حقوقی.
- نظریه های مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضائیه.
- نظریه های شورای نگهبان.
- آراء وحدت رویه.
- و برای اولین بار تطبیق مواد قانون مدنی با قوانین مرتبط.

تألیف و تحقیق:

بهزاد کریمی

سرشناسه	: کریمی چرنی، بهزاد، ۱۳۷۰ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: شرح دکتربین قانون مدنی (آزمونی، تشریحی، کاربردی): تفسیر ماده به ماده قانون مدنی / تالیف بهزاد کریمی چرنی.
مشخصات نشر	: تهران : انتشارات ارشد، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۹۵۰ ص.
شابک	: 978-600-115-963-3
وضعیت فهرس نویسی	: فیپا
عنوان دیگر	: تفسیر ماده به ماده قانون مدنی.
موضوع	: قانون مدنی -- ایران -- تفسیر و استنباط
موضوع	Civil law -- Iran -- Interpretation and construction
موضوع	: حقوق مدنی -- ایران -- تفسیر و استنباط
موضوع	Iran -- Interpretation and construction -- Civil rights
رده بندی کنگره	: ۵۰۰ .FMH
رده بندی دیویی	: ۳۴۷/۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۸۹۳۵۷۸
انتشارات ارشد	

نام کتاب	: شرح دکتربین قانون مدنی
نام گردآورنده	: بهزاد کریمی چرنی
حروفچینی و صفحه آرای	: واحد تایپ و صفحه آرای انتشارات ارشد
نوبت چاپ	: اول - ۱۳۹۹
شمارگان	: ۵۰۰ نسخه
قیمت	: ۱۳۰,۰۰۰ تومان

شماره استاندارد بین المللی کتاب (شابک): ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۵-۹۶۳-۳

International Standard Book Number(ISBN):978-600-115-963-3

مرکز پخش: میدان انقلاب - خیابان وحیدنظری - بین دوازده فروردین و منیری جاوید - پلاک ۱۳۰ - طبقه اول واحد ۲
تلفن: ۶۶۹۷۹۲۲۷-۶۶۹۷۹۲۳۴

www.arshadbook.com

هرگونه الگوبرداری از سبک و سیاق و یا تکثیر کل یا قسمتی از کتابهای انتشارات ارشد ممنوع بوده و متخلف براساس قانون
دفاع از حقوق مولفین و مصنفین تحت پیگرد شدید قانونی قرار خواهد گرفت.
واحد حقوقی انتشارات ارشد: تلفن: ۶۶۹۷۹۲۲۷-۶۶۹۷۹۲۳۴

فهرست عنوان ها

عنوان

صفحه

مقدمه:	۱۱
مقدمه: در انتشار و آثار و اجرای قوانین به طور عموم	۱۳
جلد اول: در اموال	
کتاب اول: در بیان اموال و مالکیت به طور کلی	۲۲
باب اول: در بیان انواع اموال	۲۲
فصل اول: در اموال غیر منقول	۲۲
فصل دوم: در اموال منقول	۲۵
فصل سوم: در اموال که تحت تصرف ندارد	۲۸
باب دوم: در حقوق مخلفه که برای اشخاص نسبت به اموال حاصل می شود	۳۱
فصل اول: در مالکیت	۳۲
فصل دوم: در حق انتفاع	۳۸
مبحث اول: در عمری و رقبی و سکنی	۴۰
مبحث دوم: در وقف	۴۸
مبحث سوم: در حق انتفاع از مباحات	۶۷
فصل سوم: در حق ارتفاق نسبت به ملک غیر و در احکام و آثار املاک نسبت به املاک مجاور	۶۷
مبحث اول: در حق ارتفاق نسبت به ملک غیر	۶۷
مبحث دوم: در احکام و آثار املاک نسبت به املاک مجاور	۷۴
مبحث سوم: در حریم املاک	۸۵
کتاب دوم: در اسباب تملک	۸۸
قسمت اول: در احیای اراضی موات و حیازت اشیای مباحه	۸۸
باب اول: در احیای اراضی موات و مباحه	۸۸
باب دوم: در حیازت مباحات	۹۱
باب سوم: در معادن	۹۴
باب چهارم: در اشیاء پیدا شده و حیوانات ضاله	۹۵
فصل اول: در اشیاء پیدا شده	۹۵
فصل دوم: در حیوانات ضاله	۹۸
باب پنجم: در دفینه	۹۹
باب ششم: در شکار	۱۰۱
قسمت دوم: در عقود و معاملات و الزامات	۱۰۲

۱۰۲	باب اول: در عقود و تعهدات به طور کلی
۱۰۶	فصل اول: در اقسام عقود و معاملات
۱۱۴	فصل دوم: در شرایط اساسی برای صحت معامله
۱۱۵	مبحث اول: در قصد طرفین و رضای آنها
۱۴۰	مبحث دوم: در اهلیت طرفین
۱۴۲	مبحث سوم: در مورد معامله
۱۴۵	مبحث چهارم: در جهت معامله
۱۵۰	فصل سوم: در اثر معاملات
۱۵۰	مبحث اول: در قواعد عمومی
۱۵۹	مبحث دوم: در خسارت حاصله از عدم اجرای تعهدات
۱۶۸	مبحث سوم: در اثر عقد نسبت به اشخاص ثالث
۱۶۹	فصل چهارم: در بیان شرایطی که در ضمن عقد می‌شود
۱۶۹	مبحث اول: در اقسام شرط
۱۷۶	مبحث دوم: در احکام شرط
۱۸۸	فصل پنجم: در معاملاتی که موضوع آن غیر است یا معاملات فضولی
۱۹۸	فصل ششم: در سقوط تعهدات
۱۹۹	مبحث اول: در وفای به عهد
۲۱۲	مبحث دوم: در اقاله
۲۱۸	مبحث سوم: در ابراء
۲۲۱	مبحث چهارم: در تبدیل تعهد
۲۲۳	مبحث پنجم: در تهاتر
۲۲۷	مبحث ششم: مالکیت مافی الذمه
۲۲۹	باب دوم: در الزاماتی که بدون قرارداد حاصل می‌شود
۲۲۹	فصل اول: کلیات
۲۳۵	فصل دوم: در ضمان قهری
۲۳۶	مبحث اول: در غصب
۲۵۰	مبحث دوم: در اتلاف
۲۵۳	مبحث سوم: در تسبیب
۲۵۸	مبحث چهارم: در استیفاء
۲۶۱	باب سوم: در عقود معینۀ مختلفه
۲۶۱	فصل اول: در بیع
۲۶۱	مبحث اول: در احکام بیع
۲۶۷	مبحث دوم: در طرفین معامله

۲۶۸	مبحث سوم: در مبيع
۲۷۶	مبحث چهارم: در آثار بيع
۲۷۷	فقره اول: در ملکيت مبيع و ثمن
۲۷۹	فقره دوم: در تسليم
۲۹۴	فقره سوم: ضمان درک
۲۹۷	فقره چهارم: در تأديۀ ثمن
۲۹۸	مبحث پنجم: در خيارات و احکام راجعه به آن
۲۹۸	فقره اول: در خيارات
۳۰۰	اول: در خيار مجلد
۳۰۲	دوم: در خيار - يوان
۳۰۲	سوم: خيار شرط
۳۰۵	چهارم: در خيار تأخير ثمن
۳۰۸	پنجم: در خيار رؤيت و نكاح وصف
۳۱۱	ششم: در خيار غبن
۳۱۴	هفتم: در خيار عيب
۳۲۲	هشتم: در خيار تدليس
۳۲۵	نهم: خيار تبعض صفقه
۳۲۷	دهم: در خيار شرط
۳۲۹	فقرۀ دوم: در احکام خيارات به طور کلی
۳۳۴	فصل دوم: در بيع شرط
۳۳۷	فصل سوم: در معاوضه
۳۳۸	فصل چهارم: در اجاره
۳۳۹	مبحث اول: در اجاره اشیاء
۳۶۲	مبحث دوم: در اجاره حيوانات
۳۶۴	مبحث سوم: در اجاره اشخاص
۳۶۷	فقرۀ دوم: در اجاره متصدی حمل و نقل
۳۶۸	فصل پنجم: در مزارعه و مساقات
۳۶۸	مبحث اول: در مزارعه
۳۸۱	مبحث دوم: در مساقات
۳۸۴	فصل ششم: در مضاربه
۳۹۱	فصل هفتم: در جعاله
۳۹۹	فصل هشتم: در شرکت
۳۹۹	مبحث اول: در احکام شرکت

۴۱۰	مبحث دوم: در تقسیم اموال
۴۲۱	فصل نهم: در ودیعه
۴۲۱	مبحث اول: در کلیات
۴۲۶	مبحث دوم: در تعهدات امین
۴۳۵	مبحث سوم: در تعهدات امانت گذار
۴۳۶	فصل دهم: در عاریه
۴۴۲	فصل یازدهم: در قرض
۴۴۷	فصل دوازدهم: در قمار و گرو بندی
۴۴۹	فصل سیزدهم: در وکالت
۴۴۹	مبحث اول: در وکالت
۴۵۵	مبحث دوم: در تعهدات وکیل
۴۶۲	مبحث سوم: در تعهدات وکیل
۴۶۵	مبحث چهارم: در طرق مختلفه انقضای وکالت
۴۷۱	فصل چهاردهم: در ضمان عقدی
۴۷۱	مبحث اول: در کلیات
۴۸۱	مبحث دوم: در اثر ضمان بین ضامن و مضمون عنه
۴۸۵	مبحث سوم: در اثر ضمان بین ضامن و مضمون عنه
۴۹۰	مبحث چهارم: در اثر ضمان بین ضامنین
۴۹۱	فصل پانزدهم: در حواله
۵۰۰	فصل شانزدهم: در كفالت
۵۱۴	فصل هفدهم: در صلح
۵۲۶	فصل هیجدهم: در رهن
۵۴۴	فصل نوزدهم: در هبه
۵۵۴	قسمت سوم: در اخذ به شفعه
۵۶۹	قسمت چهارم: در وصایا و ارث
۵۶۹	باب اول: در وصایا
۵۶۹	فصل اول: در کلیات
۵۷۶	فصل دوم: در موصی
۵۸۴	فصل سوم: در موصی به
۵۹۱	فصل چهارم: در موصی له
۵۹۶	فصل پنجم: در وصی
۶۰۳	باب دوم: در ارث
۶۰۳	فصل اول: در موجبات ارث و طبقات مختلفه ارث

۶۰۸.....	فصل دوم: در تحقق ارث.....
۶۱۷.....	فصل سوم: در شرایط و جمله‌ای از موانع ارث.....
۶۲۹.....	فصل چهارم: در حجب.....
۶۳۸.....	فصل پنجم: در فرض و صاحبان فرض.....
۶۴۵.....	فصل ششم: در سهم الارث طبقات مختلفه وراثت.....
۶۴۵.....	مبحث اول: در سهم الارث طبقه اول.....
۶۵۳.....	مبحث دوم: در سهم الارث طبقه دوم.....
۶۵۸.....	مبحث سوم: در سهم ارث طبقه سوم.....
۶۶۱.....	مبحث چهارم: در میراث زوج و زوجه.....
۶۷۱.....	کتاب سوم: در مقررات مختلفه.....

جلد دوم: در اشخاص

۶۷۶.....	کتاب اول: در کلیات.....
۶۹۰.....	کتاب دوم: در تابعیت.....
۷۰۲.....	کتاب سوم: در اسناد سجل احوال.....
۷۰۵.....	کتاب چهارم: در اقامتگاه.....
۷۱۰.....	کتاب پنجم: در غایب مفقود الاثر.....
۷۲۱.....	کتاب ششم: در قرابت.....
۷۲۳.....	کتاب هفتم: در نکاح و طلاق.....
۷۲۳.....	باب اول: در نکاح.....
۷۲۳.....	فصل اول: در خواستگاری.....
۷۲۷.....	فصل دوم: قابلیت صحی برای ازدواج.....
۷۳۰.....	فصل سوم: در موانع نکاح.....
۷۴۰.....	فصل چهارم: شرایط صحت نکاح.....
۷۵۰.....	فصل پنجم: وکالت در نکاح.....
۷۵۲.....	فصل ششم: در نکاح منقطع.....
۷۵۳.....	فصل هفتم: در مهر.....
۷۷۰.....	فصل هشتم: در حقوق و تکالیف زوجین نسبت به یکدیگر.....
۷۸۳.....	باب دوم: در انحلال عقد نکاح.....
۷۸۵.....	فصل اول: در موارد امکان فسخ نکاح.....
۷۹۳.....	فصل دوم: در طلاق.....
۷۹۳.....	مبحث اول: در کلیات.....
۷۹۹.....	مبحث دوم: در اقسام طلاق.....

۸۰۴	 میحث سوم: در عده
۸۱۰	 کتاب هشتم: در اولاد
۸۱۰	 باب اول: در نسب
۸۱۸	 باب دوم: در نگهداری و تربیت اطفال
۸۲۷	 باب سوم: در ولایت قهری پدر و جد پدری
۸۳۵	 کتاب نهم: در خانواده
۸۳۵	 فصل اول: در الزام به انفاق
۸۴۳	 کتاب دهم: در حجر و قیمومت
۸۴۳	 فصل اول: در نلیات
۸۵۰	 فصل دوم: در موارد نسب قبی و ترتیب آن
	 فصل سوم: در اخبارات و وظایف و مسئولیت قیم و حدود آن نظارت مدعی العموم در امور صغار و
۸۵۸	 مجانین و اشخاص غیر رشید
۸۶۵	 فصل چهارم: در موارد عزل قی
۸۶۸	 فصل پنجم: در خروج از تحت قیمومت

جلد سوم: در ادله اثبات دعوا

۸۷۲	 کتاب اول: در اقرار
۸۷۲	 باب اول: در شرایط اقرار
۸۸۱	 باب دوم: در آثار اقرار
۸۸۶	 کتاب دوم: در اسناد
۸۹۶	 کتاب سوم: در شهادت
۸۹۶	 باب اول: در موارد شهادت
۸۹۸	 باب دوم: در شرایط شهادت
۹۰۱	 کتاب چهارم: در امارت
۹۰۳	 کتاب پنجم: در قسم

مقدمه:

سرانجام به پایان رسید، ایده‌ای که از سالیان پیش برحسب یک نیاز شخصی شکل گرفت، نیازی که به راحتی قابل رفع نبود. نیازی که نه تنها دغدغه من، دغدغه تمام دانشجویان، داوطلبین آزمون‌های حقوقی و حتی وکلا و قضات بود.

برای اولین بار که با یک نظر اختلافی مواجه شدم، تمام وجودم را فکر فرا گرفت: چطور باید به این نظرات مسلط شوم؟ هیچ کتابی هم نبود که بتوانم با آن نیاز خود را برطرف نمایم، چرا که تمام کتبی که شرح ماده به ماده بودند تماماً از نظر مرحوم دکتر کاتوزیان پیروی می‌شدند و این خود انتقادی است بر این نگاه.

کمتر حقوق‌دانی در یک مبحث نظر دکتر امامی یا دکتر لنگرودی را می‌دانست، و حتی اگر راه را دور نرویم در آزمون‌های حقوق بعضی از سوالات از نظرات دکتر امامی طرح سوال می‌شد، نمونه بارز آن ماده ۶۸۰، آیا می‌توانیم این ماده را به موت سرایت داد؟ در پاسخ به آن مواجه می‌شویم با چندین نظر مختلف.

اما مشکل فقط نظرات اخلاف نیست. کمتر تفسیری بر قانون مدنی شده که جامع و کامل باشد. اغلب این تفاسیر یا فقهی هستند یا آیینی، سعی و رها کردن مطالعه کننده با دنیائی از نکات. در نهایت تصمیم گرفتیم با مطالعه تمام تفسیری که بر قانون مدنی انجام شده، شرحی یک دست و جامع بر مواد قانون مدنی، با محوریت چند حجت انجام دهیم.

محور اول، نظرات دکترین: آسمان حقوق مدنی بسیار بزرگ است، همین بزرگی باعث شده که اختلاف نظرهای زیادی در بین دکترین حقوق مدنی ایجاد شده، که هر کدام از این نظرات یا برپایه فقه هستند یا ناشی از عدالت و ظاهر قانون. در ذیل هر ماده نظرات اختلافی (همراه نام موافقین) با فونتی بزرگ تر بیان شده است (نگاه کنید به شرح ماده ۶۸۰).

در بین داوطلبین آزمون‌های حقوقی این سوال مطرح است، کدام نظر در آزمون‌های حقوقی ملاک است؟

در انتخاب نظرات به دو موضوع توجه شده است:

۱) نظری که در سنوات گذشته مورد سوال واقع شده: به عنوان مثال در ماده ۱۱۰ بین دکتر کاتوزیان و دکتر صفایی اختلاف نظری وجود دارد، که از این اختلاف نظر یکی دو سال گذشته در آزمون وکالت سوال مطرح شد که نظر مرحوم دکتر کاتوزیان ملاک بود. و یا اختلاف نظری که بین مرحوم دکتر امامی و مرحوم دکتر کاتوزیان در ماده ۶۸۰ وجود دارد، و از این اختلاف نظر هم در آزمون وکالت سوال مطرح شد، اما نظر مرحوم دکتر امامی ملاک بود.

در نهایت، با مطالعه سوالات (تست‌های) ادوار گذشته، این نظرات را با آزمون منطبق کردم؛ بنابراین، نظر انتخاب شده نظر حقوقی اینجانب نیست و نظر صائب در آزمون‌هایی حقوقی است.

۲) نظری که در سنوات گذشته مورد سوال واقع نشده است: اگر مورد سوال واقع می‌شد آن نظر را انتخاب می‌کردیم. در این حالت نظری را انتخاب کرده‌ام که با ظاهر ماده و روح مواد سازگارتر است.

محور دوم، شرح مواد (جدا از نظرات اختلافی): هر آنچه در شرح مواد در این کتاب مورد استفاده قرار گرفته است تشریحی است که دکترین (مرحوم دکتر امامی، مرحوم دکتر شهیدی، مرحوم دکتر کاتوزیان، دکتر صفایی و دکتر لنگرودی) در کتب خود بر مواد قانون مدنی انجام داده اند. و بدون دخل و تصرف وارد این کتاب شده است (چرا که عیب می دانستم به شیوه نویسندگان جدید عمل کنم، به عبارتی نوشته این عزیزان را صرفاً با تغییر عبارات و افعال، منتسب به خود و به عنوان نظر خود ارائه دهم).

محور سوم، ارتباط مواد: بین مواد قانون مدنی و سایر قوانین ارتباط محتوایی وجود دارد. به عنوان مثال ماده ۲۶۹ قانون مدنی با ماده ۲۶۷ قانون مدنی مرتبط است. در ذیل مواد (در یک مستطیل) مواد مرتبط با آن ماده درج شده است.

محور چهارم، تشریح آموزشی مواد: سعی بر این بود که خواننده کتاب، مواد را آموزشی مطالعه کند. برای رسیدن به این مهم، اولین شرح هر ماده معنای کلمات است و سپس تفسیر مواد در پی آن آغاز می شود.

تمام تلاش بنده بر این بود که گره های موجود را باز کنم و نیازی را رفع. این کتاب نه اول راه است و نه آخر راه. هر مجموعه ای به ویژه شرح ماده به ماده ممکن است دارای ایراداتی باشد که اگر مولف این ایرادات را می دانست اصلاح می کرد، بنابراین از شما یاری می خواهم در راستای بهتر شدن این کتاب و گوشزد کردن معایب آن. از آن جهت موجب خرسندی بنده است که نظرات خود را با شماره ۰۹۳۳۲۹۰۲۹۸۹ به اینجانب اعلام فرمایید.

بهزاد کریمی

۲۱ مرداد ۱۳۹۸ مصادف با عید سعید قربان